

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ - ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

**Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ και
Α΄, Β΄ ΤΑΞΕΙΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

**Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ και
Α΄ ΤΑΞΗ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ**

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
(ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ - ΕΠΑΛ)**

1^η ΕΚΔΟΣΗ - ΑΘΗΝΑ 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ - ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ
ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Για την εξέταση του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας στην **Α΄ τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου και στην Α΄ τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού ΕΠΑΛ** ισχύουν τα εξής:

ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Για την εξέταση του μαθήματος της Νέας Ελληνικής δίνεται στους μαθητές αδιάκτο κείμενο, ομοειδές ή ομόθεμο με τις διδακτικές ενότητες που έχουν διδαχθεί («Τα φύλα στη λογοτεχνία», «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση» και «Θέατρο»), το οποίο λαμβάνεται από την τράπεζα θεμάτων.

1. Σε περίπτωση που το κείμενο αναφέρεται στις θεματικές ενότητες «Τα φύλα στη Λογοτεχνία» και «Θέατρο», οι μαθητές καλούνται:
 - α)** να επισημάνουν τα πρόσωπα που αναφέρονται στο κείμενο και να τα εντάξουν στον τόπο και στον χρόνο της αφήγησης·
 - β)** να διακρίνουν και να περιγράψουν ένα ή δύο λογοτεχνικούς χαρακτήρες, κάνοντας αναφορές στις σχέσεις των δύο φύλων, στον κοινωνικό τους ρόλο ή σε κοινωνικά στερεότυπα σχετιζόμενα με το θέμα του κειμένου, και να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους με αντίστοιχες παραπομπές στο κείμενο·
 - γ)** να βρουν τον αφηγητή της ιστορίας και να αλλάξουν το πρόσωπο του αφηγητή ώστε να φανεί η αντίστοιχη αλλαγή στην οπτική της αφήγησης ή να μετατρέψουν το διαλογικό μέρος του κειμένου σε συνεχή αφηγηματικό λόγο·
 - δ)** να διατυπώσουν σε μία ή δύο παραγράφους την άποψή τους για το περιεχόμενο του κειμένου συσχετίζοντάς το με τις αντιλήψεις της εποχής μας.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «α» και «β» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (α = 25 μονάδες + β = 25 μονάδες) και συνοδεύουν το αδιάκτο κείμενο που κληρώνεται από την τράπεζα θεμάτων.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «γ» και «δ» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (γ = 25 μονάδες + δ = 25 μονάδες) και ορίζονται από τους διδάσκοντες το μάθημα.

2. Σε περίπτωση που το ποίημα ανήκει στην ενότητα «Παράδοση και Μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση», οι μαθητές καλούνται:

- α)** να αναγνωρίσουν στο ποίημα γενικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ή της μοντέρνας ποίησης·
- β)** να επισημάνουν στο κείμενο εκφραστικά μέσα και εκφραστικούς τρόπους (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, στοιχεία που αφορούν τη γλώσσα, όπως λόγιες, λαϊκές ιδιωματικές ή αντιλυρικές λέξεις κ.λπ.) και να σχολιάσουν τη λειτουργία τους·
- γ)** να επισημάνουν στο ποίημα βασικά χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού ρεύματος (π.χ. ρομαντισμός, συμβολισμός κ.λπ.) στο οποίο ανήκει·
- δ)** να σχολιάσουν σε μία ή δύο παραγράφους βασικά σύμβολα ή θέματα του ποιήματος και να αιτιολογήσουν τις απαντήσεις τους με αντίστοιχες παραπομπές στο κείμενο.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «α» και «β» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (α = 25 μονάδες + β = 25 μονάδες) και συνοδεύουν το αδιάκτο κείμενο που κληρώνεται από την τράπεζα θεμάτων.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «γ» και «δ» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (γ = 25 μονάδες + δ = 25 μονάδες) και ορίζονται από τους διδάσκοντες το μάθημα.

ΥΛΗ

«Τα φύλα στη Λογοτεχνία»

«Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση»

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΔΙΑΚΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Επιλέγεται λογοτεχνικό κείμενο (ποίημα ή πεζό) συναφές ως προς το περιεχόμενό του, τον χαρακτήρα του και τον βαθμό αναγνωστικής του πρόσληψης με τα διδαχθέντα κείμενα στις δύο θεματικές ενότητες («Τα φύλα στη Λογοτεχνία» ή «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση»).

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το κείμενο πρέπει:

- να είναι εύληπτο και συμβατό με την ηλικία των εξεταζομένων.
- να συνιστά, αν είναι απόσπασμα, μια μικρή αυτοτελή ενότητα. (Εννοείται ότι δεν συμπεριλαμβάνονται κείμενα τα οποία περιέχουν προσβλητικές εκφράσεις ή στρέφονται κατά των κοινώς παραδεδεγμένων ηθικών αξιών)
- να είναι έργο δόκιμου συγγραφέως, μείζονος ή ελάσσονος, κατά προτίμηση ανθολογημένου στα ΚΜ.

- να μην περιλαμβάνεται στα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* Γυμνασίου ή Λυκείου.
- να έχει περιορισμένη έκταση. Αν είναι πεζό, καλό είναι να μην υπερβαίνει σε έκταση τις δύο σελίδες A4 (με γραμματοσειρά 12 Times New Roman και μονό διάστιχο). Αν είναι ποίημα, να μην υπερβαίνει τη μιάμιση σελίδα (με γραμματοσειρά 12 Times New Roman και μονό διάστιχο).

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Το κείμενο πρέπει:

- να συνοδεύεται από το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα (γραμμένο με bold κεφαλαία γράμματα) με αντίστοιχη εντός παρενθέσεως αναφορά στην ημερομηνία γέννησης ή και θανάτου του δημιουργού, στοιχεία απαραίτητα για την τοποθέτηση του κειμένου εντός του συγκεκριμένου ιστορικού πλαισίου
- να αναγράφεται με πεζά στοιχεία (bold) ο τίτλος του ποιήματος ή του διηγήματος ή του μυθιστορήματος με την ένδειξη εντός παρενθέσεως ότι είναι απόσπασμα.
- να αναγράφεται στο τέλος του κειμένου και η σχετική βιβλιογραφική παραπομπή: ο τίτλος της συλλογής, αν είναι ποίημα ή διήγημα. Η παραπομπή καλό είναι να γίνεται στον χρόνο πρώτης δημοσίευσης του κειμένου, ώστε να αποφεύγονται αναχρονιστικά σχόλια των μαθητών
- να συνοδεύεται απαραίτητως από τα αναγκαία λεξιλογικά σχόλια
- να είναι γραμμένο στο μονοτονικό σύστημα και να ακολουθεί το ορθογραφικό σύστημα των σχολικών εγχειριδίων.

Στην αρχή της σελίδας πρέπει να αναγράφεται η ενότητα στην οποία αναφέρεται το κείμενο («Τα φύλα στη Λογοτεχνία» ή «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση»)

Εφόσον κρίνεται αναγκαίο, είναι δυνατόν να προηγείται του κειμένου συντομότερο επεξηγηματικό εισαγωγικό σημείωμα.

Επισημαίνεται ότι είναι δυνατόν να επιλεγεί για την ενότητα «Τα φύλα στη Λογοτεχνία» και κείμενο ξένου συγγραφέα με την προϋπόθεση ότι θα δίδεται σε δόκιμη νεοελληνική μετάφραση. Στην περίπτωση αυτή χρήσιμη είναι η παραπομπή στον χρόνο πρώτης δημοσίευσης του πρωτότυπου έργου.

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Αν και η ιδιομορφία του μαθήματος της Λογοτεχνίας όπως και η ιδιαίτερη σκοποθεσία του, δεν ευνοούν εν γένει τη διατύπωση ερωτήσεων με απολύτως μετρήσιμα στοιχεία στις αντίστοιχες απαντήσεις, εν τούτοις πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε με τις ερωτήσεις να προκύπτουν απαντήσεις μετρήσιμες με αντικειμενικά κριτήρια. Γι' αυτό καλό θα είναι η κάθε ερώτηση να περιλαμβάνει εσωτερικά δύο ή περισσότερα υποερωτήματα διαβαθμισμένης δυσκολίας. Επίσης, για να αποφευχθεί η επικάλυψη των απαντήσεων, οι ερωτήσεις πρέπει να διακρίνονται από απόλυτη σαφήνεια και να είναι συμβατές με τους διδακτικούς στόχους, όπως αυτοί αναγράφονται στο οικείο Πρόγραμμα Σπουδών.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

A. Σε περίπτωση που το κείμενο αναφέρεται στη θεματική ενότητα «**Τα φύλα στη Λογοτεχνία**», η εξέταση στο Μάθημα της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας συνολικά προϋποθέτει το βαθμό πρόσληψης από τον μαθητή του κειμένου ως όλου, όπως και την ικανότητα ο μαθητής να κατανοεί το κείμενο ώστε να είναι σε θέση:

α.

α1. Να διακρίνει τα πρόσωπα που περιλαμβάνει η αφήγηση.

α2. Να εντάσσει τα πρόσωπα στο χρόνο και στο χώρο, ο οποίος προσδιορίζεται από το κείμενο (δηλ. να προσδιορίζει γενικά το χρόνο και το χώρο στον οποίο κινούνται τα πρόσωπα του κειμένου)

α3. Να διακρίνει ποιος αφηγείται και σε ποιον ή σε ποιους απευθύνεται.

α4. Να επισημαίνει -εφόσον υπάρχουν στο κείμενο- αλλαγές του τόπου και του χρόνου της αφήγησης.

Επισημαίνεται ότι η τοποθέτηση των προσώπων στο χώρο και στο χρόνο της αφήγησης δεν προϋποθέτει σύνθετες αφηγηματολογικού χαρακτήρα γνώσεις και εξειδικευμένες ορολογίες που παραπέμπουν στη Θεωρία της Λογοτεχνίας

β.

β1. Να περιγράψει ένα ή δύο από τους βασικούς χαρακτήρες,, και να τους συσχετίσει με κοινωνικά στερεότυπα όπως αυτά προβάλλονται στο κείμενο (αυταρχικός πατέρας, στοργική μητέρα, μοιραία γυναίκα, πιστή σύζυγος, κακιά μητριά κλπ.)

β2. Να αιτιολογήσει τις απαντήσεις του με αντίστοιχες παραπομπές στο κείμενο.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «α» και «β» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (α = 25 μονάδες + β = 25 μονάδες) και συνοδεύουν το αδιδακτο κείμενο που κληρώνεται από την τράπεζα θεμάτων.

γ.

- γ1.** Να αλλάξει τον αφηγητή σε ολόκληρο το κείμενο ή σε τμήμα του κειμένου.
- γ2.** Να επιφέρει τις αντίστοιχες αλλαγές στην οπτική της αφήγησης.
- γ3.** Να αιτιολογήσει τις αλλαγές αυτές με στοιχεία που αφορούν τον χαρακτήρα των προσώπων.

δ.

- δ1.** Να διατυπώσει την άποψή του για τις αντιλήψεις που κυριαρχούν κατά την εποχή στην οποία αναφέρεται το κείμενο.
- δ2.** Να προβεί σε συγκριτικές θεωρήσεις κάνοντας διασύνδεση με τη σύγχρονη εποχή.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «γ» και «δ» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (γ = 25 μονάδες + δ = 25 μονάδες) και δίνονται από τους διδάσκοντες το μάθημα.

B. Σε περίπτωση που το ποίημα ανήκει στην ενότητα «**Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση**» η εξέταση στο Μάθημα της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας συνολικά προϋποθέτει το βαθμό πρόσληψης από το μαθητή του κειμένου ως όλου, όπως και την ικανότητα ο μαθητής να κατανοεί το κείμενο ώστε να είναι σε θέση:

α.

- α1.** Να μπορεί να διακρίνει αν ένα ποίημα ανήκει στην παραδοσιακή ή στη μοντέρνα ποίηση.
- α2.** Να αναγνωρίζει στο κείμενο τα μορφικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής ποίησης (μέτρο, ομοιοκαταληξία και είδη της, στροφές και είδη τους ως προς τον αριθμό των στίχων, ισοσυλλαβία μεταξύ των στίχων κ.λπ.) ή αντιστοίχως τα μορφικά χαρακτηριστικά της μοντέρνας ποίησης (ελεύθερος στίχος, τονικότητα αντί του σταθερά επαναλαμβανόμενου ποιητικού μέτρου, απουσία ομοιοκαταληξιών ή σκόρπιες ομοιοκαταληξίες, στροφικές ενότητες με διαφορετικό αριθμό στίχων, απουσία ισοσυλλαβίας μεταξύ των στίχων κ.λπ.).
- α3.** Να αξιολογεί, αν το ποίημα το επιτρέπει, τις μορφικές επιλογές του ποιητή. [πχ. να σχολιάζει τον τίτλο σε σχέση με το περιεχόμενο, να μπορεί (αφού πρώτα του δοθούν χαρακτηριστικά ενός συγκεκριμένου ποιητικού είδους) να τα αναγνωρίζει στο ποίημα κ.λπ.]

β

- β1.** Να επισημαίνει στο κείμενο εκφραστικά μέσα/ εκφραστικούς τρόπους (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, προσωποποιήσεις, αντιθέσεις, επαναλήψεις κ.λπ.)
- β2.** Να αναγνωρίζει στο κείμενο στοιχεία που αφορούν τη γλώσσα, όπως λόγιες, λαϊκές ιδιωματικές ή αντιλυρικές λέξεις, στοιχεία προφορικότητας κ.λπ.
- β3.** Να σχολιάζει τη λειτουργία των εκφραστικών μέσων, των ρηματικών προσώπων, της στίξης (τελεία, κόμμα, θαυμαστικό, ερωτηματικό, εισαγωγικά, αποσιωπητικά, παρενθέσεις κ.λπ.) .
- β4.** Να σχολιάζει τη γλώσσα του κειμένου κάνοντας αναφορά στις γλωσσικές επιλογές του ποιητή.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «α» και «β» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (α = 25 μονάδες + β = 25 μονάδες) και συνοδεύουν το αδιδακτο κείμενο που κληρώνεται από την τράπεζα θεμάτων.

γ.

- γ1.** Να γνωρίζει τα γενικά χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών ρευμάτων (ρομαντισμός, παρνασσισμός, συμβολισμός, μοντερνισμός, υπερρεαλισμός) ώστε να είναι σε θέση να τα αναγνωρίζει στο ποίημα.
- γ2.** Να μπορεί να διακρίνει, αν συνυπάρχουν στο ίδιο ποίημα χαρακτηριστικά από περισσότερα του ενός λογοτεχνικά ρεύματα.
- γ3.** Να σχολιάζει στίχους ή εκφράσεις του ποιήματος, οι οποίοι συνδέονται με χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού ρεύματος στο οποίο ανήκει το ποίημα.

Στην ερώτηση αυτή μπορεί ο καθηγητής να ζητήσει την επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης σε σχέση με τα λογοτεχνικά ρεύματα: π.χ. να δώσει τα χαρακτηριστικά του παρνασσισμού και να ζητήσει από τον μαθητή να τα εντοπίσει στο κείμενο.

δ.

- δ1.** Να εντοπίζει το κεντρικό θέμα του κειμένου.
- δ2.** Να αποκωδικοποιεί τα βασικά σύμβολα του ποιήματος και να αιτιολογεί την απάντησή του με στοιχεία του κειμένου.
- δ3.** Να σχολιάζει σε μία έως δύο παραγράφους στίχους του κειμένου.
- δ4.** Να προβαίνει, εφόσον το κείμενο προσφέρεται, σε αξιολογήσεις των στάσεων και αντιλήψεων που κυριαρχούν στο κείμενο.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «γ» και «δ» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (γ = 25 μονάδες + δ = 25 μονάδες) και δίνονται από τους διδάσκοντες το μάθημα.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

- Οι συγγραφείς των θεμάτων προτείνουν το Αδίδακτο Κείμενο και μόνον τις ερωτήσεις που μπαίνουν από την Τράπεζα των Θεμάτων.
- Καλό είναι πριν από την οριστική διατύπωση της ερώτησης να αναζητηθεί νοερά η απάντηση.
- Προτείνεται επίσης στους συγγραφείς των Θεμάτων να φροντίσουν να μη βάλουν ερωτήσεις οι οποίες ενδεχομένως συμπίπτουν με αυτές που είναι στην αρμοδιότητα του καθηγητή της Τάξης.
- Επειδή τα λογοτεχνικά κείμενα που θα επιλεγούν για την Τράπεζα δεν είναι δυνατόν να είναι μεταξύ τους απολύτως ισοδύναμα ως προς τον βαθμό δυσκολίας, στις ερωτήσεις που επαναλαμβάνονται (π.χ. το ποίημα είναι παραδοσιακό ή μοντέρνο;) ενδέχεται να μην γίνεται πάντοτε ισόποση κατανομή των μονάδων.
- Ως προς τη διατύπωση οι ερωτήσεις καλό είναι να απευθύνονται σε δεύτερο πρόσωπο και να έχουν την εξής μορφή:
 - Να σχολιάσετε...
 - Να βρείτε ...
 - Να επισημάνετε...
 - Να περιγράψετε... κ.λπ.ή
 - Τι, κατά τη γνώμη σας, ...
 - Ποιος κατά τη γνώμη σας, ... κ.λπ.
- Ως προς την τυπογραφική της εμφάνιση η κάθε ερώτηση θα επιμερίζεται σε δύο ή περισσότερα υπο-ερωτήματα και θα συνοδεύεται από την αντίστοιχη αναγραφή των μονάδων, όπως στο παράδειγμα που ακολουθεί:
α1 (...μονάδες)
α2 (...μονάδες)
α3 (...μονάδες)
και
β1(...μονάδες)
β2(...μονάδες)
β3(...μονάδες)

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ

Τα υποερωτήματα είναι ενδεικτικά και δεν είναι υποχρεωτικό να τίθενται όλα σε όλες τις ερωτήσεις.

Οι ερωτήσεις για την Α΄ Εσπερινού ΓΕΛ, σε σχέση με την Α΄ τάξη Ημερήσιου ΓΕΛ, μπορεί να είναι ελαφρώς διαφοροποιημένες ως προς τον βαθμό δυσκολίας. Το ίδιο ισχύει και για τις ερωτήσεις που αφορούν την Α΄ τάξη Ημερησίου και Εσπερινού ΕΠΑΛ.

Οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να αποστείλουν ερωτήσεις για την Τράπεζα Θεμάτων πρέπει να αναγράφουν τα παρακάτω στοιχεία:

Μάθημα: Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

Τάξη: Α΄ Ημερήσιου ή Εσπερινού ΓΕΛ

ή

Α΄ τάξη Ημερησίου ή Εσπερινού ΕΠΑΛ

Ενότητα: «Τα φύλα στη Λογοτεχνία» ή «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση»

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:

Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

για την Α΄ Τάξη του Ημερησίου και του Εσπερινού Γενικού Λυκείου

(Ενότητα: «Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση»)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ (1859-1943)

[Εδώ ουρανός παντού κι ολούθε ήλιου αχτίνα...]

Εδώ ουρανός παντού κι ολούθε ήλιου αχτίνα,
και κάτι ολόγουρα σαν του Υμηττού το μέλι,
βγαίνουν αμάραντ' από μάρμαρο τα κρίνα,
λάμπει γεννήτρα ενός Ολύμπου η θεία Πεντέλη.

Στην ομορφιά σκοντάβει σκάφτοντας η αξίνα,
στα σπλάχνα αντί θνητούς θεούς κρατά η Κυβέλη¹,
μενεξεδένιο αίμα γοργοστάζ' η Αθήνα
κάθε που τη χτυπάν του δειλινού τα βέλη.

Της ιερής ελιάς εδώ ναοί και οι κάμποι·
ανάμεσα στον όχλο εδώ που αργοσαλεύει
καθώς απάνου σ' ασπρολούλουδο μια κάμπη²,

ο λαός των λειψάνων ζει και βασιλεύει
χιλιόψυχος· το πνεύμα και στο χώμα λάμπει·
το νιώθω, με σκοτάδια μέσα μου παλεύει.

(«Πατρίδες» - *Ασάλευτη ζωή*, 1904)

¹ φρυγική θεότητα της γονιμότητας· ο Παλαμάς την αναφέρει εδώ ως προσωποποίηση της γης

² κάμπη: η κάμπια

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

α.

- α1.** Να εντάξετε το ποίημα στην παραδοσιακή ή στη μοντέρνα ποίηση. (5 μονάδες)
- α2.** Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναγνωρίζοντας τέσσερα αντίστοιχα χαρακτηριστικά στο κείμενο (8 μονάδες)
- α3.** Το ποίημα περιλαμβάνεται σε μια ευρύτερη ποιητική ενότητα με τον τίτλο «Πατρίδες». Να βρείτε σε ποια από τις «Πατρίδες» του ποιητή αναφέρεται το συγκεκριμένο ποίημα και σε ποιο στίχο κατονομάζεται αυτή. (4 μονάδες). Να επισημάνετε στο ποίημα τέσσερα χαρακτηριστικά αυτής της «Πατρίδας». (8 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

β.

- β1.** Να καταγράψετε 5 μεταφορές, όπως αυτές εντοπίζονται στο κείμενο που σας δόθηκε (10 μονάδες)
- β2.** Να καταγράψετε 2 παρομοιώσεις, όπως αυτές εντοπίζονται στο κείμενο που σας δόθηκε (4 μονάδες)
- β3.** Να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα (δημοτική ή καθαρεύουσα) που υιοθετεί ο Παλαμάς στο ποίημα συνδέοντας την απάντησή σας με τις γλωσσικές απόψεις του ποιητή. (6 μονάδες)
- β4.** Να βρείτε στο ποίημα πέντε (5) λέξεις ή εκφράσεις χαρακτηριστικές των γλωσσικών επιλογών του Παλαμά, για να αιτιολογήσετε την απάντησή σας (5 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

γ.

- γ1.** Να αναγνωρίσετε στο ποίημα τα γενικά χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού ρεύματος στο οποίο ανήκει αιτιολογώντας την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο (20 μονάδες)
- γ2.** *ο λαός των λειψάνων ζει και βασιλεύει./ χιλιόψυχος.* Να σχολιασθεί ο στίχος (5 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

δ.

- δ1.** *το πνεύμα και στο χρώμα λάμπει:* Να σχολιάσετε το στίχο. Έχει κατά τη γνώμη σας διαχρονική ισχύ; (15 μονάδες)
- δ2.** Το ποιητικό υποκείμενο παρουσιάζεται στον τελευταίο στίχο. Να σχολιάσετε τον στίχο σε σχέση με το παραπάνω δεδομένο (10 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ - ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΤΑΞΗ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Για την εξέταση του μαθήματος της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας **στην Β΄ τάξη Εσπερινού Γενικού Λυκείου** ισχύουν τα εξής:

ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Για την εξέταση στη Νέα Ελληνική Λογοτεχνία της **Β΄ Τάξης του Εσπερινού Γενικού Λυκείου** δίνεται στους μαθητές σε φωτοαντίγραφο πεζό ή ποιητικό κείμενο, που περιλαμβάνεται στη διδαχθείσα ύλη και ορίζεται από τον διδάσκοντα, καθώς και αδίδακτο πεζό ή ποιητικό κείμενο ίσης κατά προσέγγιση δυσκολίας με το διδαγμένο, που επιλέγεται με κλήρωση από την τράπεζα θεμάτων, με τις αναγκαίες διευκρινίσεις. Οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε τέσσερα (4) θέματα, από τα οποία δύο (2), και συγκεκριμένα τα υπό τα στοιχεία «α» και «β», προέρχονται από την τράπεζα θεμάτων και συνοδεύουν το αδίδακτο κείμενο, και δύο (2), τα υπό τα στοιχεία «γ» και «δ», ορίζονται από τον διδάσκοντα και αναφέρονται στο διδαγμένο κείμενο. Τα θέματα αφορούν:

- α)** στον ερμηνευτικό σχολιασμό του αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου·
- β)** σε παρατηρήσεις επί των εκφραστικών μέσων και τρόπων που εμπεριέχονται στο αδίδακτο κείμενο (π.χ. ζητείται από τους μαθητές να βρουν μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, στοιχεία που αφορούν τη γλώσσα, όπως λόγιες, λαϊκές ιδιωματικές ή αντιλυρικές λέξεις κ.λπ.)
- γ)** στον συγγραφέα του διδαγμένου κειμένου και σε γραμματολογικά στοιχεία που προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα από αυτό·
- δ)** στον ερμηνευτικό ή αισθητικό σχολιασμό του διδαγμένου κειμένου ή στην ανάπτυξη, σε μία (1) ή δύο (2) παραγράφους, χωρίων του.

Η βαθμολογία κατανέμεται κατά 25% σε κάθε θέμα, το οποίο μπορεί να αναλύεται σε δύο ερωτήσεις. Η κατανομή της βαθμολογίας στις ερωτήσεις μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με τον βαθμό της δυσκολίας τους και οι βαθμολογικές μονάδες κάθε ερώτησης καθορίζονται κατά τη διατύπωση των θεμάτων και ανακοινώνονται γραπτώς στους μαθητές.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το κείμενο πρέπει:

- να είναι εύληπτο και συμβατό με την ηλικία των εξεταζομένων.
- να συνιστά, αν είναι απόσπασμα, μια μικρή αυτοτελή ενότητα. (Εννοείται ότι δεν συμπεριλαμβάνονται κείμενα τα οποία περιέχουν προσβλητικές εκφράσεις ή στρέφονται κατά των κοινώς παραδεδεγμένων ηθικών αξιών)
- να μην περιλαμβάνεται στα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*
- να έχει περιορισμένη έκταση. Αν είναι πεζό, καλό είναι να μην υπερβαίνει σε έκταση τις δύο σελίδες Α4 (με γραμματοσειρά 12 Times New Roman και μονό διάστιχο) λέξεις. Αν είναι ποίημα, να μην υπερβαίνει τη μιάμιση σελίδα (με γραμματοσειρά 12 Times New Roman και μονό διάστιχο).

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

Το κείμενο πρέπει:

- να συνοδεύεται από το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα (γραμμένο με bold κεφαλαία γράμματα) με αντίστοιχη εντός παρενθέσεως αναφορά στην ημερομηνία γέννησης ή και θανάτου του δημιουργού, στοιχεία απαραίτητα για την τοποθέτηση του κειμένου εντός του συγκεκριμένου ιστορικού πλαισίου
- να αναγράφεται με πεζά στοιχεία (bold) ο τίτλος του ποιήματος ή του διηγήματος ή του μυθιστορήματος (με την ένδειξη εντός παρενθέσεως ότι είναι απόσπασμα)
- να αναγράφεται στο τέλος του κειμένου και η σχετική βιβλιογραφική παραπομπή: ο τίτλος της συλλογής, αν είναι ποίημα, και ο τίτλος του έργου (μυθιστορήματος ή συλλογής διηγημάτων), αν είναι απόσπασμα πεζού κειμένου. Η παραπομπή καλό είναι να γίνεται στον χρόνο πρώτης δημοσίευσης του κειμένου, ώστε να αποφεύγονται αναχρονιστικά σχόλια των μαθητών
- να συνοδεύεται απαραίτητως από τα αναγκαία λεξιλογικά σχόλια
- να είναι γραμμένο στο μονοτονικό σύστημα και να ακολουθεί το ορθογραφικό σύστημα των σχολικών εγχειριδίων.

Εφόσον κρίνεται αναγκαίο, είναι δυνατόν να προηγείται του κειμένου συντομότατο επεξηγηματικό εισαγωγικό σημείωμα.

**ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ
ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΤΗΣ Β΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

Αν και η ιδιομορφία του μαθήματος της Λογοτεχνίας όπως και η ιδιαίτερη σκοποθεσία του, δεν ευνοούν εν γένει τη διατύπωση ερωτήσεων με απολύτως μετρήσιμα στοιχεία στις αντίστοιχες απαντήσεις, εν τούτοις πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να εξάγονται με τις ερωτήσεις κατά το δυνατόν αντικειμενικά δεδομένα. Γι' αυτό καλό θα είναι η κάθε ερώτηση να περιλαμβάνει εσωτερικά δύο ή περισσότερα υπο-ερωτήματα διαβαθμισμένης δυσκολίας. Επίσης, για να αποφευχθεί η επικάλυψη των απαντήσεων, οι ερωτήσεις πρέπει να διακρίνονται από απόλυτη σαφήνεια και να είναι συμβατές με τους διδακτικούς στόχους, όπως αυτοί αναγράφονται στο οικείο Πρόγραμμα Σπουδών.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΤΙΘΕΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Η εξέταση των μαθητών της Β΄ Τάξης Εσπερινού ΓΕΛ στο Μάθημα της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας συνολικά προϋποθέτει τον βαθμό πρόσληψης από τον μαθητή του αδίδακτου κειμένου ως όλου, όπως και την ικανότητα να κατανοεί το κείμενο ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση:

α.

- α1.** Να εντοπίζει το κεντρικό θέμα του αδίδακτου κειμένου.
- α2.** Να σχολιάζει σε μία έως δύο παραγράφους ένα απόσπασμα ή στίχους του κειμένου.
- α3.** Να προβαίνει, εφόσον το κείμενο προσφέρεται, σε αξιολογήσεις των στάσεων και αντιλήψεων που κυριαρχούν στο κείμενο.

β.

- β1.** Να επισημαίνει στο κείμενο εκφραστικά μέσα/ εκφραστικούς τρόπους (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, προσωποποιήσεις, αντιθέσεις κ.λπ.)
- β2.** Να αναγνωρίζει στο κείμενο στοιχεία που αφορούν τη γλώσσα, όπως λόγιες, λαϊκές ιδιωματικές ή αντιλυρικές λέξεις, στοιχεία προφορικότητας κ.λπ.)
- β3.** Να σχολιάζει τη λειτουργία των εκφραστικών μέσων, των ρηματικών προσώπων, της στίξης (τελεία, κόμμα, θαυμαστικό, ερωτηματικό, εισαγωγικά, αποσιωπητικά, παρενθέσεις κ.λπ.) .
- β4.** Να σχολιάζει τη γλώσσα του κειμένου κάνοντας αναφορά στις γλωσσικές επιλογές του ποιητή.

Οι ερωτήσεις υπό τα στοιχεία «α» και «β» βαθμολογούνται με 50 μονάδες (α = 25 μονάδες + β = 25 μονάδες) και συνοδεύουν το αδίδακτο κείμενο που κληρώνεται από την τράπεζα θεμάτων.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

- Οι συγγραφείς των θεμάτων προτείνουν το Αδίδακτο Κείμενο και μόνον τις ερωτήσεις που μπαίνουν από την Τράπεζα των Θεμάτων.
- Καλό είναι πριν από την οριστική διατύπωση της ερώτησης να αναζητηθεί νοερά η απάντηση.
- Προτείνεται επίσης στους συγγραφείς των Θεμάτων να φροντίσουν να μη διατυπώσουν ερωτήσεις, οι οποίες ενδεχομένως συμπίπτουν με αυτές που είναι στην αρμοδιότητα του καθηγητή της Τάξης.
- Ως προς τη διατύπωση οι ερωτήσεις καλό είναι να απευθύνονται σε δεύτερο πρόσωπο και να έχουν την εξής μορφή:
 - Να σχολιάσετε...
 - Να βρείτε ...
 - Να επισημάνετε...
 - Να περιγράψετε... κ.λπ.
 - ή
 - Τι, κατά τη γνώμη σας, ...
 - Ποιος κατά τη γνώμη σας, ... κ.λπ.
- Ως προς την τυπογραφική της εμφάνιση η κάθε ερώτηση θα επιμερίζεται σε δύο ή περισσότερα υπο-ερωτήματα και θα συνοδεύεται από την αντίστοιχη αναγραφή των μονάδων, όπως στο παράδειγμα που ακολουθεί:
α1 (...μονάδες)
α2 (...μονάδες)
α3 (...μονάδες)
και
β1 (...μονάδες)
β2 (...μονάδες)
β3 (...μονάδες)

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

- **Τα υπο-ερωτήματα είναι ενδεικτικά και δεν είναι υποχρεωτικό να τίθενται όλα σε όλες τις ερωτήσεις.**
- Ο καθηγητής της Τάξης δεν υποχρεούται να προσαρμόσει την επιλογή του γνωστού κειμένου με το αδίδακτο κείμενο που έχει κληρωθεί. Επισημαίνεται, δηλαδή, ότι το αδίδακτο κείμενο που κληρώνεται από την Τράπεζα των Θεμάτων δεν

λειτουργεί ως παράλληλο αλλά μόνον ως κείμενο συναφές με τα διδαχθέντα από το βιβλίο ΚΝΛ της Β΄ Λυκείου.

Οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να αποστείλουν ερωτήσεις για την Τράπεζα Θεμάτων της Β΄ Τάξης Εσπερινών ΓΕΛ πρέπει να αναγράφουν τα παρακάτω στοιχεία:

Μάθημα: Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

Τάξη: Β΄ Τάξη Εσπερινού ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ:

Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

για τη Β' Τάξη του Εσπερινού Γενικού Λυκείου

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ (1896-1928)

Δημόσιοι υπάλληλοι

Οι υπάλληλοι όλοι λιώνουν και τελειώνουν
σαν στήλες³ δύο δύο μες στα γραφεία.
Ηλεκτρολόγοι θα 'ναι η πολιτεία
κι ο θάνατος που τους ανανεώνουν.

Κάθονται στις καρέκλες, μουτζουρώνουν
αθώα λευκά χαρτιά χωρίς αιτία.
«Συν τη παρούση αλληλογραφία
έχομεν την τιμήν...» διαβεβαιώνουν.

Και μοναχά η τιμή τούς απομένει,
όταν ανηφορίζουνε τους δρόμους
το βράδυ στις οχτώ, σαν κουρντισμένοι.

Παίρνουν κάστανα σκέφτονται τους νόμους,
σκέπτονται το συνάλλαγμα τους ώμους
σηκώνοντας οι υπάλληλοι, οι καημένοι.

(Ελεγεία και Σάτιρες , 1927)

³ οι ηλεκτρικές στήλες (μεγάλες μπαταρίες)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

α

α1. Να περιγράψετε την καθημερινότητα των δημοσίων υπαλλήλων του ποιήματος τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

(10 μονάδες)

α2. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, αποκαλούνται «καημένοι» οι υπάλληλοι;

(10 μονάδες)

α3. Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σας, όλα τα ρήματα του κειμένου έχουν τεθεί σε χρόνο Ενεστώτα; Τι επιτυγχάνει με την επιλογή αυτή ο ποιητής;

(5 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25

β

β1. Να καταγράψετε δύο (2) μεταφορές (8 μονάδες) και δύο (2) παρομοιώσεις (8 μονάδες), όπως αυτές εντοπίζονται στο κείμενο και να σχολιάσετε τη λειτουργία τους

(16 μονάδες)

β2. Να βρείτε στο ποίημα δύο αντιλυρικές εκφράσεις (δηλαδή εκφράσεις του καθημερινού προφορικού λόγου)

(4 μονάδες)

β3. «Συν τη παρούση αλληλογραφία /έχομεν την τιμήν...»: Για ποιον λόγο κατά τη γνώμη σας ο Καρυωτάκης υιοθετεί εδώ λόγια γλώσσα;

(5 μονάδες)

ΣΥΝΟΛΟ ΜΟΝΑΔΩΝ: 25